

Co Polacy wiedzą o stanie wojennym – wyniki badania CBOS, 2021 r.

W tym roku [2021] mija czterdzieści lat od wprowadzenia w Polsce stanu wojennego. Konsekwencją tego wydarzenia była dekada marazmu, utraconych przez Polaków nadziei i szans, wewnętrznej i zewnętrznej emigracji wielu spośród zaangażowanych w dziesięciomilionowy ruch „Solidarność”. Coraz mniej Polaków zna te wydarzenia z własnego doświadczenia, coraz mniej pamięta je bezpośrednio, jeszcze mniej jest w stanie odtworzyć wewnętrzną i zewnętrzną złożoność ówczesnej sytuacji. [...]

Niespełna połowa dorosłych Polaków pamięta dokładną datę wprowadzenia stanu wojennego, czyli 13 grudnia 1981 roku (47%), prawie jedna piąta (19%) w ogóle nie zna tej daty. Wśród osób, które nie pamiętały tej daty w całości, najczęściej wymieniane było zestawienie dnia i miesiąca – 13 grudnia (11%), nieco rzadziej pamiętano miesiąc i rok – grudzień 1981 (8%). Spośród osób pamiętających prawidłowo tylko jeden element tej daty najczęściej przywoływano datę dzienną – 13 (8%), dwa razy rzadziej tylko miesiąc – grudzień czy wyłącznie rok – 1981 (po 4% wskazań).

W grupie powyżej 44. roku życia datę wprowadzenia stanu wojennego pamięta ponad połowa badanych (od 53% w grupie najstarszych respondentów do 64% w wieku 55–64 lata), wśród najmłodszych ankietowanych, do 34. roku życia, zaledwie około jednej czwartej (24% w grupie od 18. do 24. roku życia i 27% w grupie 25–34 lata). Spośród najmłodszych badanych, do 24. roku życia, niespełna połowa w ogóle nie kojarzy tej daty (48%), w grupie o dekadę starszej (od 25. do 34. roku życia) odsetek ten wynosi 45%.

Datę wprowadzenia stanu wojennego częściej pamiętają osoby mieszkające w miastach – w tym wyjątkowo dobrze mieszkańcy największych (58%) i najmniejszych miast (59%) – niż na wsi (39%). Lepiej znają ją też osoby z wykształceniem wyższym (61%), zaś najslabiej respondenci z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (39%).

W 2016 roku znajomość daty wprowadzenia stanu wojennego była liczona w nieco inny sposób niż obecnie (oddzielnie liczone frekwencje dla daty dziennej, miesięcznej i rocznej). Stosując tę samą metodę badania co wcześniej, można stwierdzić, że w stosunku do 2016 roku minimalnie wzrósł odsetek osób w ogóle nieznających daty wprowadzenia stanu wojennego. Natomiast znajomość pełnej daty w porównaniu z wynikiem sprzed pięciu lat zupełnie się nie zmieniła, jest zaś wyraźnie słabsza niż dziesięć lat temu.

Im dalej od daty wprowadzenia stanu wojennego, tym bardziej krytyczne stają się oceny zasadności tego kroku. Jeszcze w pierwszej dekadzie XXI wieku większość Polaków była przekonana, że ta decyzja była słuszna, bo – jak można się domyślać – uzasadniała ją ówczesna

sytuacja geopolityczna. Jedna czwarta badanych uważała wprowadzenie stanu wojennego za posunięcie nieuzasadnione i błędne. W kolejnej dekadzie ubyło osób wierzących, że było to posunięcie uzasadnione i słuszne, a przybyło opinii krytycznych. Choć proporcje głosów nieco się wyrównały, to jednak nadal utrzymywała się przewaga respondentów oceniających – zgodnie z interpretacją ogłaszających stan wojenny – że jego wprowadzenia w 1981 roku nie można było uniknąć ze względu na możliwą ingerencję sił zewnętrznych.

Na początku trzeciej dekady XXI wieku, po czterdziestu latach od tego wydarzenia, opinie Polaków się odwróciły – nieco większy jest odsetek osób uznających, że wprowadzenie stanu wojennego było nieuzasadnione i błędne (37%), niż uważających, że w ówczesnej sytuacji politycznej było to posunięcie słuszne (33%).

*Pamięć o stanie wojennym w czterdziestą rocznicę jego wprowadzenia, oprac. K. Pankowski,
https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K_153_21.PDF (dostęp 28.02.2023).*

Praca z tekstem

- 1.** Przedstaw poziom wiedzy współczesnych Polaków o stanie wojennym.
- 2.** Rozstrzygnij, czy upływ czasu ma wpływ na ocenę decyzji o wprowadzeniu stanu wojennego. Uzasadnij odpowiedź.
- 3.** Wyjaśnij, dlaczego wiedza o stanie wojennym jest bardziej żywa wśród mieszkańców miast niż wsi. Odpowiedź uzasadnij.
- 4.** Wiedza o stanie wojennym jest potrzebna obywatelom nie tylko do wyjaśnienia przeszłości, ale również po to, by zrozumieć teraźniejszość i wiedzieć, jak kształtować swoją przyszłość. Czy zgadzasz się z tą tezą? Uzasadnij swoje stanowisko.